

Mathildedal. Bild: Jasmin Yuchun

Destinationer

1. Tykö	2
2. Mathildedal	2
3. Dalsbruk	3
4. Högsåra	3
5. Hitis–Rosala	4
6. Iniö	5
7. Aspö	5
8. Utö	6

Kimitoön, Pargas, Salo, Tykö nationalpark och Skärgårdshavets nationalpark

Unika byar vid sydvästkusten

– Upplevelserutter vid sydvästkusten

En bruksby, en fyrby, en lotsby och en hantverkarby – alla kustens byar har en förtjusande historia. Temarutten Unika byar vid sydvästkusten omfattar åtta byar vid sydvästkusten, som välkomnar besökare året om. I dessa unika byar kan du låta dig svepas med av historiens vingslag och levande bykulturer samt njuta av den storslagna naturen i Tykö nationalpark och Skärgårdshavets nationalpark under alla årstider.

Byarna är trevliga mål för dagsutflykter, men för en tur till de mest avlägsna öarna lönar det sig att reservera mera tid. I de flesta byar finns inkvarteringstjänster året om och den lugna livsrytmen som tar vid när sommarsäsongen är över, är en upplevelse i sig under de kalla årstiderna.

Varje by har en unik historia som har bidragit till att forma deras särdrag. Naturen vid kusten och i skärgården har varit en avgörande faktor för bybornas näring, kultur och bygemenskap. I byarna ordnas många intressanta evenemang med rötter i regionens historia. Den härliga genuina stämningen

vid årligen återkommande evenemang, såsom julmarknaderna, gör besöket extra speciellt.

Turen runt byarna kan också kombineras med ett besök i den storslagna naturen i Tykö nationalpark och Skärgårdshavets nationalpark. Nationalparkerna ligger på lämpligt avstånd från byarna för en promenad eller cykeltur, eller i vissa fall en kort färjetur.

Tykö nationalpark och Mathildedal, som hör till Salo, samt Dalsbruk på Kimitoön är lätta att nå med allmänna transportmedel. Om du rör dig på cykel eller med egen bil kan du åka färja till Högsåra, Hitis och Rosala byar på öar som hör till Kimitoön. Ett annat alternativ är att ta en flera dagars tur och åka från ö till ö med förbindelsebåt eller egen båt och besöka byarna i ytterskärgården i Pargas, dvs. Iniö, Aspö och Utö.

[> Läs mer om ruttens upplevelser på den virtuella guiden \(arcg.is\)](#)

[> Titta på ruttvideon \(youtube.com\)](#)

1. Tykö

I Tykö bruksby i Salo ligger en av Finlands vackraste herrgårdar i rokokostil, Finlands minsta stenkyrka och flera andra kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Kronan på verket i bruksmiljön är den mer än hundra år gamla lindallén, som leder från Tykö herrgård ner till havsstranden. Allén leder till brukspatronernas gravkapell.

Bild: Jasmin Yuchun

Historien är närvarande överallt i byn. Industriverksamheten i Tykö bruk inleddes redan 1686. Under följande sekel uppfördes ett malmreningsverk, en knipphammare och bostäder åt arbetarna vid bruket. Bruket blomstrade i synnerhet i mitten av 1800-talet när nya kolmasugnar byggdes.

Tykö bruksby ligger mellan Tykö nationalpark och havet. I byn finns mycket att se och uppleva för hela familjen året om. Från byn är det lätt att ge sig ut på de fina lederna i Tykö nationalpark. I området kring Sahajärvi växer speciella växt- och trädarter, och dragfärjan vid Kalasuntti är en spännande upplevelse för barnen.

Kirjakkala, den andra bruksbyn i Tykö, är en fin historisk sevärdhet med flera gamla byggnader och

parker. Kirjakkala ligger alldeles invid nätverket av friluftsleder i Tykö nationalpark och är utmärkt som bas för naturaktiviteter.

Sevärdheter och service

- [Tykö och Kirjakkala bruksbyar, på finska och engelska \(visitsalo.fi\)](#)
- [Tykö nationalpark \(utinature.fi\)](#)

Läge och kommunikationer

- [Till Tykö nationalpark med kollektivtrafik och bil \(utinature.fi\)](#)
- [Cykelrutt och -uthyrning \(kustrutten.fi\)](#)
- I Tykö by finns en liten gästhamn för besökare som anländer med båt.

2. Mathildedal

Mathildedals bruksby i Salo vid Skärgårdshavet andas genuin och godmodig bykänsla. I byn finns gamla bruksbyggnader, långa ekalléer, små butiker och unika hantverksprodukter. Njut av säsongens smakupplevelser i byns caféer och restauranger samt utforska den storslagna kustnaturen i Tykö nationalpark.

Bild: Visit Salo

Byn formligen sjuder av liv – här ordnas julmarknader, konserter, teaterföreställningar, musikuppföranden och många andra evenemang. Byn är ett utmärkt mål för ett dagsbesök eller en längre vistelse för den som vill semestra i en idyllisk by, följa med hantverkarnas liv och njuta av naturen.

Mathildedal ligger vid havet och den klara sjön Matildanjärvi. Därför går det bra att prova på olika vattenaktiviteter, såsom simning, fiske, paddling, rodd och långfärdsskridoåkning, året om i Mathildedal. Cyklister älskar cykellederna i Tykö nationalpark och den mångsidiga servicen för

cyklister i trakten. Den populära cykelrutten Kustrutten går via Mathildedal.

Sevärdheter och service

- [Mathildedal bruksby, på finska och engelska \(visitsalo.fi\)](#)
- [Tykö nationalpark \(utinature.fi\)](#)

Läge och kommunikationer

- [Buss- och biltrafik, på finska och engelska \(visitmathildedal.fi\)](#)
- [Cykelrutt och -uthyrning \(kustrutten.fi\)](#)
- [Gästhamn \(mathildanmarina.fi\)](#)

3. Dalsbruk

Brukets historia har gett Dalsbruk på Kimitoön sin unika särprägel. Byns järnbruk grundades 1686 och brukets verksamhet fortsatte i flera sekel fram till 2012. Dalsbruks centrum har utsetts till en värdefull byggd kulturmiljö av riksintresse.

Bild: Sanna-Mari Kunttu

Bruksmuseet och temarutten Bruksvandringen, som går genom byn, berättar om Dalsbruks historia. Byn är känd för byggnadernas speciella namn: i Dalsbruk kan du vandra från Sibirien via Honolulu till Hollywood.

Om du vill uppleva bykänslan i Dalsbruk när den är som bäst ska du passa på att besöka byn en onsdag på sommaren, då det är torgdag och folk från hela regionen samlas på torget. Mitt i kalla vintern kan du också få se en sällsam syn: på havsisen utanför byn tar byborna upp nät på traditionellt vis och havsörnarna flockar sig på isen i väntan på att få lite fisk. För besökare som gillar höstfärger bjuder de många lönnarna i byn på ett färgsprakande skådespel. På våren tittar vårens första blåsippor ofta fram redan i början av mars i Dalsbruk.

Att bekanta sig med Dalsbruks kulturmiljö och omväxlande natur går lättast till fots eller på cykel.

Från byn kommer du enkelt ut i naturen längs naturstigarna som börjar vid den gamla masugnen. Den populära cykelrutten Kustrutten går genom byn. Tre stora evenemang arrangeras i byn varje år: Baltic Jazz, mångkonstnärliga Festival Norpas och September Open med medeltida marknad.

Sevärdheter och service

- [Dalsbruk bruksby \(visitkimitoon.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)
- [Bruksvandring \(visitkimitoon.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)

Läge och kommunikationer

- [Buss-, bil- och båttrafik \(visitkimitoon.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)
- [Färjetrafik \(färja.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)
- [Cykelrutt och -uthyrning \(kustrutten.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)
- [Gästbrygga och gästhamn \(visitkimitoon.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)
- [Landstigningsplats för paddlare \(visitkimitoon.fi\)](https://www.visitkimitoon.fi)

4. Högsåra

Högsåra på Kimitoön är en idyllisk gammal by på en ö i utkanten av Skärgårdens nationalpark. Ön blev en viktig lotsö redan på 1500-talet tack vare sitt centrala läge. Ön har också länge varit ett sommarparadis för stadsbor och utöver fisket har lotsfamiljerna drygat ut sin utkomst genom att inkvartera och servera mat åt sommarvärdar. Numera är ca fyrtio personer bosatta på Högsåra året om.

Bild: Sanna-Mari Kunttu

Sommarvärdar i alla åldrar njuter av öns fina badstränder och de kan besöka öns bar, café och museet i Jungfrusund. För besökare som är ute efter friden i skärgården lönar det sig att bege sig till Högsåra efter sommarsäsongens slut, trots att serviceutbudet då är begränsat. På våren hörs

alfåglar och ejdrar sång från havet.

I den friska höstluften är det härligt att vandra byvägen fram under tystnad. På vintern kan du beundra boskapen i sin tjocka vinterpäls som går ute på bete mitt i Högsåra by.

Packa en matsäck och gör en tur till Sandviken, den fina sandstranden i Skärgårdens nationalpark, som ligger på västra sidan av Högsåra. På den vackra stranden finns en eldplats med ved, och här kan du slå upp ditt tält och beundra den vackra solnedgången.

Sevärdheter och service

- [Hitis och Rosala byar \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Sandvik i Skärgårdens nationalpark \(utinaturen.fi\)](#)

5. Hitis–Rosala

Hitis och Rosala är två öar där historiens vindar blåser friskt. Byarna har ett förflutet som omfattar vikingar, spritkokare och smugglare.

I Hitis och Rosala byar ger historien, skärgårdsnaturen, bygemenskapen och det genuina skärgårdslivet tillfälle att glömma vardagen och städernas larm. Här trivs såväl barnfamiljer som par och kompisgäng. På öarna Hitis och Rosala bor numera drygt hundra personer året om. Avståndet mellan de två byarna – längs vägen och över bron – är ett tiotal kilometer. Öarna hör till de sydligaste bebodda öarna i Finland. Till Hitis och Rosala kommer du med egen bil eller cykel genom att välja en av flera färje- och båtförbindelser.

Vägen genom Hitis kyrkby bjuder på känslan av en äkta gammal by. På Hitis har man hittat Finlands enda runsten och här har också gjorts andra arkeologiska fynd från vikingatiden. I byn finns två sommarcaféer, av vilka det ena håller öppet långt in på hösten. Bybutiken betjänar året om.

I Rosala finns det spännande Vikingacentret, där du kan prova på riktigt vikingaliv med inkvartering och mat i vikingastil. I synnerhet barnen älskar vikingabyggen, för alla gillar väl att klä ut sig till viking och prova på yxkastning!

Läge och kommunikationer

- [Färjetrafik \(färja.fi\)](#)
- [Buss-, bil- och båttrafik \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Cykelrutter och -uthyrning \(kustrutten.fi\)](#)
- [Hygge i den gamla lotsbyn -cykelrutt \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Servicehamn och gästhamn \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Landstigningsplats för paddlare: Sandvik \(utinaturen.fi\)](#)

Bild: Jasmin Yuchun

I Rosala by dominerar hamnen och de röda strandbodarna – Rosala var ju faktiskt en gång ett äkta fiskeläge. Norr om byn finns också ett utflyktsmål för alla som är intresserade av jättegrytor. Där har vattnet gröpt ur flera grytor i klipporna. I Rosala hittar du också ett bageri som producerar traditionell skärgårdslimpa och ett hantverksbryggeri som serverar lokala ölsorter. De skapar den äkta smaken av skärgård.

Sevärdheter och service

- [Hitis och Rosala byar \(visitkimitoon.fi\)](#)

Läge och kommunikationer

- [Färjetrafik \(färja.fi\)](#)
- [Buss-, bil- och båttrafik \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Information om cykeluthyrning \(kustrutten.fi\)](#)
- [Cykla till skärgårdsbyarna \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Hitis servicehamn och Rosala gästhamn \(visitkimitoon.fi\)](#)

6. Iniö

På Iniö i Pargas är allting litet utom naturen. Här finns fler än en tusen öar och skär, och mer än 700 kilometer havsstrand. På tio av Iniös öar bor drygt 200 invånare året om. Sommargästerna mångdubblar både antalet bosatta öar och invånarantalet.

Bild: Jarina Leskinen

Den populära Skärgårdens ringväg går genom Iniö, vilket innebär utmärkta kommunikationer i olika riktningar under sommarmånaderna och långt in på hösten. Ett besök i skärgården är en upplevelse också på våren samt sent på hösten och vintern, när du tar dig till Iniö via Gustavs.

På naturstigen (2,5 km) i Iniös kyrkby Norrby får du uppleva det omväxlande landskapet på ön. Naturstigen leder upp på Kasberget, den högsta punkten på Iniö, som ligger 40 meter över havet. I Norrby finns en gästhamn och en campingplats som välkomnar besökare, och i byn finns det dessutom sommarstugor att hyra.

I Keistiö, den till ytan största av Iniös byar, kan du beundra det vackra landskapet längs den fyra

kilometer långa landsvägen genom byn. Om du vandrar längs den pittoreska byvägen hittar du information om gårdarnas och bybornas historia på fjorton informationstavlor. Ytterligare information finns i byns skolmuseum.

Sevärdheter och service

- [Utö \(visitpargas.fi\)](http://Utö.visitpargas.fi)
- [Närmare information om Iniös byar och deras sevärdheter och service Citynomadi \(citynomadi.com\)](http://Närmare%20information%20om%20Iniös%20byar%20och%20deras%20sevärdheter%20och%20service%20Citynomadi%20(citynomadi.com))

Läge och kommunikationer

- [Färjetrafik \(färja.fi\)](http://Färjetrafik(färja.fi))
- [Buss-, bil- och båttrafik \(visitpargas.fi\)](http://Buss-,%20bil-och%20båttrafik(visitpargas.fi))
- [Skärgårdens ringväg \(visitpargas.fi\)](http://Skärgårdens%20ringväg(visitpargas.fi))

7. Aspö

Denna lilla ö invid farlederna mot öst och väst i Skärgårdshavet har varit en viktig hamn sedan vikingatiden. Aspö ligger i Korpo yttre skärgård och hör numera till skärgårdsstaden Pargas. Ön är känd speciellt för sin starka musiktradition, sitt kapell och sin naturstig.

Bild: Lena Nykänen

Hamnen, där byborna väntar på att få välkomna besökare till ön, är knutpunkten i Aspö by. I gästhamnen finns ett sommarcafé och ett rökeri som förvandlar den lokala fiskfångsten till utsökta skärgårdsläckerheter.

På ön finns en intressant naturstig, som ursprungligen trampades upp av korna som fick ströva fritt på ön. Naturstigen går från gästhamnen upp på Storberget, där besökare har en hisnande vacker

utsikt över havet, den pittoreska gästhamnen och grannön Nötö i väster.

Sommarens höjdpunkt i byn är Aspö musikdag, då öns egna spelmän bjuder på en oförglömlig musikupplevelse i den genuina skärgårdsbyn.

Efter sommarsäsongens slut är ön en perfekt plats för den som vill varva ner. Besökare på ön efter sommarsäsongen ska komma ihåg att ta med sig de

livsmedel de behöver. Till Aspö kan du åka gratis med förbindelsebåten från Pärnäs i Nagu året om. Inkvartering erbjuds i Villa Klevars eller i bastustugan under alla årstider.

Sevärdheter och service

- [Visit Aspö, på finska \(sites.google.com\)](#)
- [Virtuell rundtur i Aspö hamn: Aspö 360°, på engelska \(earth.app.goo.gl\)](#)

Läge och kommunikationer

- [Färjetrafik \(färja.fi\)](#)
- [Buss-, bil- och båttrafik \(visitpargas.fi\)](#)
- [Reguljär- och charterbåttrafik \(sites.google.com\)](#)
- [Gästhamn \(visitpargas.fi\)](#)

8. Utö

Finlands sydligaste ö som är bebodd året om och öns enda by ligger ca 80 kilometer från fastlandet. Utö, som numera hör till skärgårdsstaden Pargas, är känd som en viktig hamn sedan 1600-talet. Redan innan dess skickades fiskare till ön för att tända eldar som skulle hjälpa fartyg att navigera de farliga vattnen.

Bild: Jasmin Yuchun

Utö by är mest känd för sin fyr och sin fästning, samt för den rika fågelfaunan. Armén lämnade ön 2005 och idag finns ett hotell för besökare i det forna kasernområdet. Fyren, som byggdes i början av 1800-talet, är öns viktigaste landmärke. Historierna om fyrvaktarnas och soldaternas tillvaro får liv i hembygdsmuseet Stenhuset. Där berättas också historier om många fartygs dramatiska grundstötningar.

I den livliga lilla byn med sina 40 invånare finns också en skola, en butik och en gästhamn. Utöver rummen på hotellet och vandrarhemmet finns det också stugor att hyra på Utö. Du kan ta förbindelsebåten till Utö året om från Pärnäs hamn, Nagu i skärgårdsstaden Pargas.

Utö ligger långt ute till havs och är utsatt för stormar. På vintern är naturförhållandena i byn svåra. Vår och höst stannar tusentals flyttfåglar på Utö och då är det högsäsong för ivriga fågelskådare som besöker ön.

Sevärdheter och service

- [Visit Pargas\(visitpargas.fi\)](#)

Läge och kommunikationer

- [Färjetrafik \(färja.fi\)](#)
- [Buss-, bil- och båttrafik \(visitpargas.fi\)](#)
- [Gästhamn \(visitpargas.fi\)](#)

- [Upplev mer skärgård och byar vid sydvästkusten \(visitpargas.fi\)](#)
- [Titta på en video av alla upplevelserutter \(youtube.com\)](#)
- [Visit Salo, på finska \(visitsalo.fi\)](#)
- [Visit Kimitoön \(visitkimitoon.fi\)](#)
- [Visit Pargas \(visitpargas.fi\)](#)
- [Forststyrelsen \(utinaturen.fi\)](#)

Upplevelserutten vid sydvästkusten har producerats inom ramen för projektet Coastal Bootcamp 2018–21. Samarbets- och utvecklingsprojektet finansieras ur Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Projektpartner är Kimitoön, Forststyrelsen, Pargas och Yrityssalo.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Unika byar vid sydvästkusten

